

11.12.2019

Opetushallitus
lausuntopalvelu.fi

Asia: OAJ:n lausunto koskien Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun muutosta

Viite: Lausuntopyyntö 26.11.2019 OPH/2607/2019

Pyydettyinä lausuntona perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun luonnoksesta Opetusalan ammattijärjestö OAJ lausuu seuraavan:

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun luonnos

Yleistä

OAJ on viime vuosina esittänyt vakavan huolensa perusopetuksen arvioinnin yhdenvertaisuuden puutteista, paikallisten arviointikäytänteiden lisääntyneestä kirjavuudesta ja opettajien arviointityön määrän lisääntymisestä. Yhtenä vaikuttavana tekijänä tähän on ollut voimassa olevan opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun epäselvyys ja tulkinnanvaraisuus sekä nykyisten arviointikriteerien vaikeaselkoisuus.

OAJ kiittää sitä, että esittämäämme huoleen on tartuttu ja arviointia ollaan nyt uudistamassa. OAJ pitää nyt lausunnolla olevaa arviointiluvun luonnosta kokonaisuutena onnistuneena sekä huomattavana parannuksena nykyiseen tilanteeseen.

OAJ vaatii Opetushallitusta kiinnittämään erityistä huomiota nyt lausunnolla olevien perusteiden toimeenpanoon paikallisesti, jotta niiden edellyttämä muutos voi toteutua myös käytännössä opetuksen järjestämisessä. Samoin OAJ edellyttää entistä vahvempia panostuksia opettajien arviointiosaamisen kehittämiseen ja sitä koskevaan täydennyskoulutukseen. Edelleen OAJ tuo esiin näkemyksensä siitä, että osana tätä uudistustyötä laadittavien arviointikriteerien konkretisoimiseksi ja yksittäisten koulujen ja opettajien arvioinnin kiinnittämiseksi, kriteereihin tulisi luoda kansallinen arvioinnin tukipankki.

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Arvioinnin tehtävät, formatiivinen ja summatiivinen arviointi, ovat luonnoksessa määritelty selkeästi ja toisensa poissulkevasti. OAJ pitää määrittelyä onnistuneena ja arvioi sen selkeyttävän arvioinnin toteuttamista.

11.12.2019

Luonnoksesta on poistettu voimassa olevan opetussuunnitelmaperusteiden monitulkintainen ja abstrakti arviointikulttuurin kuvaus, joka on johtanut ristiriitaisiin tulkintoihin ja jopa opetussuunnitelman perusteiden vastaisiin arviointikäytänteisiin. OAJ pitää tätä poistoa hyvänä.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

OAJ pitää arvioinnin yleisten periaatteiden määrittelyä kokonaisuutena onnistuneena ja tärkeänä. Periaatteet, kuten arvioinnin yhdenvertaisuus, johdonmukaisuus, monipuolisuus, perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin ja oppilaiden edellytysten huomioiminen ovat erittäin keskeisiä.

Luvussa todetaan aivan oikein, että opettaja on se, joka tekee arviointipäätelmät keräämäänsä näyttöön perustuen. Samoin luvussa aivan oikein linjataan, että arvioinnin on kohdistuttava opetettuihin ja opiskeltuihin asioihin. Luvussa kuvataan myös, mitä asioita on huomioitava arviointimenetelmiä valittaessa. Luvusta puuttuu kuitenkin maininta siitä, että opettaja valitsee käytettävät kuvattujen periaatteiden mukaiset arviointimenetelmät. Tämän tulisi olla itsestäänselvyys koska vain opetuksesta vastaavalla opettajalla voi olla valintaan tarvittava tieto annetusta opetuksesta sekä arvioitavien oppilaiden edellytyksistä. OAJ vaatii tätä kirjausta lisättäväksi alalukuun 'Arviointi on monipuolista'.

Alaluvussa 'Arviointi on monipuolista' viitataan maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arviointiin. Viittaus on tärkeä, mutta aihe on kattavasti käsitelty alaluvussa 'Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset'. Koska toistoa on luonnoksessa pyritty muutenkin välttämään, voidaan kirjaus tästä kohtaa poistaa.

Alaluvussa 'Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin' tuodaan esille, että valtakunnallisesti määritellään arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arvosanalla 8 sekä päättöarviointiin arvosanoille 5, 7, 8 ja 9. OAJ pitää päättöarviointiin laadittavia arvosanojen 5, 7 ja 9 kriteerejä huomattavana parannuksena arvioinnin yhdenvertaisuuden parantamiseksi ja kiittää tästä muutoksesta. OAJ:n näkemyksen mukaan linjaus ei ole kuitenkaan riittävä arvioinnin yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Jotta päättöarviointi saadaan yhdenvertaiseksi ja oppilaiden vähimmäisosaaminen pystytään varmistamaan, vastaavat kriteerit on saatava myös alempien vuosiluokkien summatiiviseen arviointiin.

OAJ vaatii ehdottomasti, että yhä jatkuvassa arviointikriteerityössä laaditaan arviointikriteerit (arvosanoille 5, 7, 8, 9) myös vuosiluokille 4. ja 6. sekä vähimmäisosaamisen kriteerit vuosiluokan 2. päätteeksi.

11.12.2019

6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Luvun yleiskuvaus formatiivisesta ja summatiivisesta arvioinnista on hyvä. Itse- ja vertaisarvioinnin määrittely osaksi formatiivista arviointia on tärkeä selkeytys paljon epäselvyyttä herättäneeseen aiheeseen.

6.3.1. Formatiivinen arviointi

OAJ pitää hyvänä formatiivisen arvioinnin määrittelyä luonnoksessa osaksi opetusta, oppimista tukevaksi sekä ohjaavaksi palautteeksi. Tätä arviointia on tarkoitus tehdä jatkuvana opettajan sekä oppilaan välisenä vuorovaikutuksena ja OAJ pitää erittäin tärkeänä luonnoksen linjausta, jonka mukaan formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

Selkeä ja kannatettava linjaus on myös se, etteivät itse- ja vertaisarviointi vaikuta annettavaan arvosanaan. Kirjaus on tarpeellinen ehkäisemään paikoin tehtyjä virheellisiä tulkintoja.

Formatiivisen arvioinnin kohdalla on toistettu yleisissä periaatteissa jo esitetty kirjaus huoltajille lukuvuoden aikana annettavasta arviointia koskevasta tiedosta. Koska kirjaus sisältyy jo arvioinnin yleisiin periaatteisiin, on se tämän luvun yhteydestä toistona poistettava.

6.3.2. Summatiivinen arviointi

OAJ pitää summatiivisen arvioinnin määrittelyä selkeänä. Luvussa on kirjaus arviointikriteereistä, joita koskeva OAJ:n kanta on kuvattu jo edellä tässä lausunnossa.

6.4. ja 6.5. Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi

Työskentelyn arviointi on luonnoksessa määritelty tarkkaan. Työskentelyä on virheellisesti paikoin arvioitu omana erillisenä kokonaisuutenaan, joten pidämme tärkeänä luvun selkeyttä työskentelyn arvioimisesta osana oppiaineita.

Myös käyttäytymisen arviointia koskeva luku on selkeä. Koska käyttäytymisen arviointi perustuu paljolti paikallisesti linjattaviin asioihin, pitää OAJ tärkeänä, että opetussuunnitelman toimeenpanon tukemiseksi erityisesti tätä koskien laaditaan yhteistä tukimateriaalia.

11.12.2019

6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana (6.6.1. ja 6.6.2.)

Ei erillistä lausuttavaa.

6.7. Arvioitavat oppiaineet kunkin lukuvuoden päätteeksi

OAJ pitää tärkeänä, että luvussa selkeästi todetaan, että monialaiset oppimiskokonaisuudet arvioidaan osana oppiaineita, eikä niitä arvioida erillisinä.

Luku sisältää myös täsmentävän kirjauksen yksilöllistetyistä oppimääristä. OAJ pitää tärkeänä sen korostamista, että yksilöllistäminen tehdään vasta tilanteessa, jossa oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa. Kyseessä olevassa kirjauksessa tulisi vielä selvemmin todeta, että ennen yksilöllistämistä oppilaan kohdalla on jo oltava käytössä käytettävissä olevat tukimuodot.

6.8. Perusopetuksen päättöarviointi (6.8.1. ja 6.8.2.)

Päättöarvosanan muodostaminen on kuvattu hyvin luonnoksessa. Erityisesti päättöarvioinnin ajoittuminen vuosiluokille 7, 8 ja 9 on kuvattu aiempaa selkeämmin.

Myös päättöarvioinnin osalta linjataan yksilöllisten oppimäärien arvioinnista. Aihetta on kommentoitu lausunnossa jo edellä.

6.9. Arvioitavat oppiaineet päättöarvioinnissa (6.9.1., 6.9.2. ja 6.9.3.)

Luonnoksessa määritellään entistä tarkemmin epäselvyyttä aiheuttanut taito- ja taideaineiden oppimäärien arviointi. OAJ pitää hyvänä, että päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

OAJ kannattaa luonnoksen esitystä vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisten valinnaisten aineiden arvioimisesta numeroarvosanalla vuosiluokilla 4-9. Esitys on linjassa yleisen numeroarviointia koskevan linjauksen kanssa, jota jäljempänä käsitellään.

6.10. Päättöarvosanojen korottamismahdollisuudet

Luku on erittäin tärkeä, koska päättöarvosanoja on aiemmin paikoin korotettu säädöstenvastaisesti. Luvun kirjaukset ovat selkeitä.

11.12.2019

6.11. Oppilaan poissaolot ja arviointi

Luvulle on käytännön luoma tarve. Etenkin epäselvyyttä on ollut oppilaiden runsaiden luvattomien poissaolojen mahdollisesta vaikutuksesta arviointiin. OAJ pitää tätä koskevaa kirjausta onnistuneena.

6.12. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Ei erillistä lausuttavaa.

6.13. Todistukset

6.13.1. Sanallinen ja numeroarviointi todistuksissa

OAJ kannattaa vahvasti numeroarvioinnin aloittamista todistusarvioinnissa jo alakoulusta alkaen. OAJ:n näkemyksen mukaan numeroarvosanat ovat opettajien, oppilaiden ja huoltajien hyvin tuntema tapa ilmaista osaamisen tasoa, mikäli niiden takana on toimivat arvioinnin kriteerit. OAJ kannattaa luvussa olevaa linjausta numeroarvioinnin käyttämisestä väli- ja lukuvuositodistuksissa luokilla 4-8. sekä 9. luokalla annettavissa todistuksissa.

6.13.2—5 Lukuvuosi-, väli-, ero- ja päättötodistus

Todistuskirjauksia koskevissa linjauksissa luonnos ei sisällä edellä käsiteltyä lukuun ottamatta merkittäviä muutoksia voimassa oleviin perusteisiin. Todistuksia koskevat kirjaukset ovat yksityiskohtaisia, mitä OAJ pitää hyvänä todistusten yhtenäisyyden kannalta.

OAJ:n näkemyksen mukaan myös A2- ja B2-kielistä tulee oppiaineiden laajuuden vuoksi merkitä arvosana päättötodistukseen, eikä sitä tulisi voida jättää pois esitettävään tapaan. Tunnettu ongelma, jossa oppilas kärsii yhteishaussa keskiarvoa laskevasta valinnaisen kielen arvosanasta, on sen sijaan ratkaistava yhteishaun perusteita kehittämällä.

6.14. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Ei erillistä lausuttavaa.

11.12.2019

6.15. Paikallisesti päätettävät asiat

OAJ:n näkemyksen mukaan arviointi on niitä osa-alueita opetuksessa, joissa opetussuunnitelman perusteiden ohjaus paikalliselle tasolle tulee olla yhdenvertaisuuden turvaamiseksi yksiselitteistä. Siksi OAJ pitää luonnosta tämän luvun osalta huomattavana parannuksena aiempaan. OAJ pitää hyvänä, että arviointia koskevat linjaukset ovat valtaosin sellaisia, että ne siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan.

Liite 1. Esimerkit todistusmerkinnöistä

OAJ pitää todistusmerkintöjen esimerkkejä selkeinä. Olemassa olevien esimerkkien lisäksi on tarpeen tehdä esimerkki myös vuosiluokan 2. lukuvuositodistuksesta, josta ilmeni, miten myös alkuopetuksessa on kaikki oppiaineet arvioitava.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Olli Luukkainen
puheenjohtaja

Jaakko Salo
kehittämispäällikkö

11.12.2019

Lausunnon keskeinen sisältö

OAJ pitää opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun luonnosta kokonaisuutena onnistuneena.

OAJ vaatii nyt laadittavan perusteluonnoksen toimeenpanemiseksi ja oppilasarvioinnin kehittämiseksi myös panostuksia opettajien arviointiosaamisen kehittämiseen sekä tukimateriaalin (ns. arvioinnin tukipankki) luomiseen. OAJ vaatii myös Opetushallitukselta aktiivisuutta paikallisten opetussuunnitelmien laadinnan ja toimeenpanon tukeen, jotta paikallisesti kirjaviin arvioinnin käytänteisiin saadaan tavoiteltua yhtenäisyyttä.

OAJ vaatii kiinnittämään erityistä huomiota osana arvioinnin uudistusta laadittavien uusien arviointikriteerien yksinkertaisuuteen ja määrän rajoittamiseen.

OAJ korostaa perusteluonnoksesta seuraavia asioita:

- Arvioinnin tehtävien määrittely toisensa poissulkevasti formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin on onnistunut.
- Arvioinnin yleiset periaatteet on luonnoksessa hyvin kuvattu, mutta niihin tulisi kirjata, että opettaja valitsee periaatteiden mukaiset arviointimenetelmät.
- OAJ pitää arviointikriteerien laatimista päättöarviointiin myös arvosanoille 5, 7 ja 9 hyvänä, mutta vaatii yhä kriteerien laadintaa myös vuosiluokilla 4. ja 6. sekä vähimmäisosaamisen kriteerejä vuosiluokalle 2.
- Formattiivisen arvioinnin määrittely on luonnoksessa selkeä: se on osa opetusta, eikä se edellytä dokumentointia. OAJ kiittää linjausta. Luvussa toistetaan tarpeettomasti toisaalla luonnoksessa jo kuvattua huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä.
- Summatiivinen arviointi on määritelty luonnoksessa selkeästi. OAJ kannattaa luonnoksen linjausta numeroarvioinnin aloittamisesta todistusarvioinnissa neljänneltä luokalta alkaen.
- Luonnoksen ohjeistukset päättöarvioinnin korottamismahdollisuuksista ja poissaolojen vaikutuksesta arviointiin ovat tarpeellisia vähentämään mainittuja asioita koskevaa epätietoisuutta.
- OAJ pitää hyvänä sitä, että perusteista on arviointia koskien karsittu paikallisesti päätettäviä asioita ja uskoo tämän parantavan arvioinnin yhtenäisyyttä ja laatua.